גן העצמאות
חוברת מידע והדרכה

הרשות לאיכות סביבה וקיימות | אגף שיפור פני העיר

לכל המכבדות והמבקרים בגן הנעמאות,

חוברת זו נכתבה בידי לקטנות רב על גן הנעמאות, לזכות את המשתמש השכיבות ולהזמין אתכם לבוא לחלק מרכז פוטוגרפי בבקיפות גן הנעמאות הוא ראיה ירוקה בלב שכונת מרכז היישן של תל-אביב, זהו מקום שם עוד היפסוורי שעיר, אקולוגיה יחוודית קבילה, שבו מעגל הנעמאות מקיים אקוזון, מוזר הלכיח בן קהילתי שעיר, שבו נינון בעולם לשמוח, לטפוח וליצרת מבנים מבוקרים וכמובן לבשמה.

בשנת 2024 החל "עיגון מבניהי בגן הנעמאות" בשיתוף, בקשה אקולוגי ויצרת מבנים קהילתיים המתמכנת בשפה הגן ואורל שנותיי.

מעניינים ליצור קשר? מצרפי קישור להצפרסות לקבוצת ווטאפסאס הנקשה שלנו לדבונים בלבד. נשמח גם לראותכן ולראותכם בקבוצת הפיסבוק גן הנעמאות, שנוי גן הנעמאות, הנקסרו והשאר מקום מחבת ולא חדר מנים שנו שעייה קהילתיי, סבב ינוי שמוחף.

מה תמצאו בחוברת זו?

- היסטוריה של גן הנעמאות
- תכנון הנקמת הגן
- סבב עידוני בגן הנעמאות
- פסלים ואחרים ומבנים
- מנדיני עמים ויצפונים

היסטוריה

גן הנעמאות שוכן על רכס כורכר מבוי המתנשא לגובה של 12–25 מטר מעל מפלס הים. בשנת 1925 זיהה זה פטריק דה סמריק, הסוטיילוג והבטנאי הבקסוסי, את הפוטנציאל של המרחב בשמה ציבורי פתוח, לבניית שעל אותו בנו מבני הכולל שנמתח מרחי הנ. בתנינת המתאר הראשונה בין תל-אביב, חכנית מקומי 1, שאושרה בשנת 1929, כי רכס הכורכר יישמר כשמורת טבע.

מי הרים מנדיל?

בשנת 1925 הזמין ראש דיזינגוף, ראש עיריית תל-אביב דאז, את פטריק דה סמריק לבנות את הנקמת המתאר הראשונה לתל-אביב. בשכונה שלימים תלקח שכונת הנעמאות הישנ. בדו"ח ראה בעל אוזנים מי וחוש שכונה שם הנקמת אוזנים הוכרעות לגן. בדו"ח גן בנו ולא ירוקה ושנלאים אל קרן קיימת לישראל ופעד ונדאג, בעיות ביכ בלב הבלוקים וחערות יירוקות לבניינים. פטריק בנה המתיר לעיר פתוח לבנות דיזיה מפוזר לתמנון הכשנה, בגב נכלל גם פתיל בן הנעמאות ראו אינם בשנת הבא). רכס הכורכר מה שלם הנמנמה מוכן על יבן. בנה הכשנר אה המפנש בגן הבער לבי. בעיני, האחרונות על שיפוח הסבנ בעד שייכת גם לתחומים בגן הנעמאות. הנקמה הבריזוני. לעיד נגיס.

אוותן שנים, הקיצה רכס הכורכר הנמנה בלבד משפחת אבו גולה, ובדרום הכרכס הפפרש בין הקבוצות המוסלמי בעיר אבו, שנישמש את ערביי הכפר סומיריל (כפר שהיה באזור הרחובות אבן בירוול ולאלוזוזבג). לצד בבנו של הקדוש עבד אבו נקבנו בן חלל מעבת בנמנה הכורכר, שפקדה אה יפו.

בתחילת שנות ה-50 האחוז נחנה כבנבה קרחת, מקבץ בנות חול, ומצוינו יוררים בנבה. בשנת 1942, לאחר הליך מעמד מוסרי, נרכשה הקרקע ובקתופת המנדה הבריטי הקרוב עליה בסיס של חיל אויר הבריטי, מתחם שנשתם גם לנופש הבראה.

בשנים 1947–1948 הפך המקום לימחנה יזוחי של אזרון הגנה, קלעם, מחנן בנסים לשנולת בנסאות. לאחר קום המדינה עבר השופה לשימוש יחידת "שמור חבר" ולאחר מכן לידי ויחיל ויהוזר לצבן הרחיי. מבנים אלה הנה שנים אוו מפוזר לתמנון המדינה בכסים קלינה קלינה, ומיון, בסים לחמיבת קריית, בסים הדרכה למדריכי בנה בנוי ב-1957 לתכון ויגניים.

מי הדשמ?

פטריק בנה (1869–1932), בעל הכשרה בבנה, מומחה בנה מוסיולוגיה ומתכנן ערים בסקוטי. עבודתו בבנה בנה בנה ב

גן הנצאמות, מדמות בודד, בשדות ר"ג.
עיצוב: מירלין-רוקן, אסף מזלות תל"אביב, בארעות מדוא - מוזאון אלי-יואל, תל"אביב.

גן הנצאמות, ר"ג בתיבת גן בטבת, מזרח ר"ג.
עיצוב: לא-רוט, אסף מזלות תל"אביב, בארעות מדוא - מוזאון אלי-יואל, תל"אביב.

סקס מדמות גן הנצאמות, 2 בנובמבר 2025, גלא אלמסדר דשקרה

שיקום ושחזור גן הנצאמות (2007–2009)

עריית תל-אביב–יפו החלה בשנת 2006 בתהליך שיקום מקיף של הגן, בתכנון מרחיב לבנה אלבוי צבי דקל, ובעדות הרוחמה הבדיבה של משפחת נחום קלקא. נחום ירד לאחה בעיר תל-אביב–יפו בשנת 1950 לאחר שחלה שחלה בשנת 2009 לגיל 100 לעיר תל-אביב–יפו.

תכנית שיקום הגן הנצאמות שמרה על אופיו ותכונותיו המיוחדות, משנות הקיבוץ, תוך התאמתו לצרכים עכשוויים. העבודות כללו שיקום שבילי הכוכבה והפרפות, חידוש המבנה, התאורה והתשקיה, והנטעת שבילים ונקודות תצפית. נוספו מתקני משחק וכושר, פרגולה הנעמה לים ובריכה גן ומשקים, מסיסים ומדרגות. השיקום חיזק את הקשר בין הגן, הסבא והזיכרון הקהילתי – והחזיר חיים למרחב הייחודי.

תצלום אוויר גן הנצאמות, בארעות דמה עדיה.

טבע עירוני בגן הנצאמות

גן הנצאמות הוא אחד הגנים המוחיריים בתל-אביב–יפו ומשמש בית גידול מבני לגמרן בעלי חיים ועמחים עמחיתן מתואמת לגמרי בשנה הסביבה המופיית, ובולמת מינים עמידים לרוח וולמרחוק, בכמה קריתמנו יש: מלוח קיפח, עדוד מפוזר ולמינים נוספים.

הגן מנוהגן ומשופח כך שתמנר בנבט המקומי – מקום שבו עיפוים, תחמנן, מחמנן, פרפרים, דבורים, חרקים מאבינים ועמחר לא יכולים לחיות לצד האנשים. מפירה של הגן ועל שמרד המיים שבו מסיעת לגמרן בטבע העירוני לתמשיך ולשגשג. הגן ממוקם על רכס הכוכבה של תל-אביב ונמצא לחלק מנבט מבחי הגידול ולעמיים בעיר. בנוסף, הגן מהוה תחיה מרכזית במסדרון האקולוגי העירוני – רצועה רציפה של שמחים פתוחים המאפשרת מעבר של בעלי חיים ויקשיריות בין בתי גידול בעיר ומחוצה לה. קישוריות זו חיונית לקיום המינים לאורך זמן. לשמירה על המגוון הביולוגי ולתפקוד המקין של המערכת האקולוגית בייחוד בעיר בעיון של שינויי אקלים.

קהילה מטפחת טבע עירוני

בכל מקום, סביב מזח ובמבנר, מתקיימים גן הנצאמות בגן הנצאמות פעילות קהילתית של דרשת דרעי בר המשמת מקשת בשתוף חשובות ותשובים ועריייים, במודעי הבאיב אחמו שבא של הגן לקרוני פרימה, הובים מכמון הבבנים, הריחות והנוים המחודשים. בכל מגון מיני הבאביים, הסרעים ומחאיים מלקטים ומקשים המחרה ולעמיים הגיה המקומית, ובוללים מיני מיריחה אופייניים כמו פרג, קחוון, תורמוס מרר"ישראלי, בכיון יפו ועדעד. אתרי מבנע עדיוניים כמו גן הנצאמות מוזמים לא רק למגון הביבוני, אלא גם לבראות, לרוחה ולתחושת הבחבור והעיריות של המחוברים המקומיים. מקום משוקם של הגן על ידי הקהילה מחזק את דיוקה בין אל הסביבה, ומבטיח שמבע עירוני זה תמשיך לפרוח גם בעתיד. לתחשבות ולחשיבה תעיר תמקיר מרכזי בשמירה על מיני הצומח המבוגים אותנו.

עיצוב דמה עדיה.

גן הנצאמות שנים ראורך השנים – הקהילה הרלבנטית

מעבר לחשיבות המקומיתר הארכיאולוגית, לגן יש גם מקום ייחודי בזיכרון המבריתי של תל-אביב. החל מתקומת ה50 הפך גן הנצאמות לחלק מתוקר הבלתי אמצעי הבלתי מבוטל בחיי הקהילה הלהיבה בעיר. בתקופה שבה לא הייתה כמעט אינה ציבורית לקהילה, שיימם הגן מרחב מפגש דיסקרטי, שבו יכלו חברי הקהילה לאמוא את הדומה, לקבל תמיכה אישית ולהרגיש חחשוב ומעורב. שמירה שהיום מתמחה מעמדו של הגן למקום מוכר ומרכזי בתרבות ההלהיבית הבתקופה. בתקופה זו, הגן הוא נותר חלק מהרסוריות הבהרתית של תל-אביב–יפו, עד שנחשבת גם לבית הבראיה הבלתי הגאה בתקופה המיוחדת. הגיום, לצד תפקידו כאתר מבנע עדיוני הקהילתי, גן הנצאמות מהוה גם מוקד לתחפתחות אמנותית. בעיר הבראיה בעיר חופשית, פתוחה והבנוגית.

השכנים של גן הנצאמות (2025)

לוראמת אמה שנה לתכנית גן, בשנת 2025, הגיע עת שבוביי לוראמת מחדש מחדלי שיקום ומנה בשנת. מטרת הפגישה הזו הייתה חידוש המערכת האקולוגית, ובעיקר הבטחת בטבע מחדש בגן הגן ומנטרת הקהל הקהילתי מקום לאורך הנשה. לדבות חנים, מוזמנים ובבעיים נעונות הגן.

החזון הוא להמיר את הקשר של בלל בעיר הנעיר בשבונה שם גן בנצאמות: ילדות ילדים, משפחות, עצירים והבוגרים בתחליך מתמשך של שיקום, שימוש וחיפוח. בכך יעשנו גן הנצאמות מרחב חי ותוסס, המשלב מבע, הרפואה וקהילה וימשיך להנשים את חזונו המקורי של פורוק גדס – לעיר ירוקה המתבדת בין האדם, הסבע והעיר.

אירוע אירוח עיר קהילתית, 23.8.25, המבקים מן הגן הנצאמות עילום: לין מלוני

אתר טבע עירוני על כ"ז חזון של פטריק גדס הכוליד אל שביל הצ'יפורים

בגן הנצאמות, בלבב הפחוד לשער הנשים, הקוקם אתר מבע עירוני קהילתי. יוזמה קהילתית עירונית המחברת בין אוכלוסיות, מחבנון, מחבנים, בבנים, חרקים מאבינים ועמחר לא נדם, שראה במרחב זה מקום מפגש בין הבעל לים, בין אדם לסבע, בין הבעבר, ההוה והעתיד של תל-אביב–יפו. במסגרת הקמת המתקן, הבר הטשה הבלבע שקיים יסודי, פיני אשפה ופסולת, חידוש הצמחייה המקומית, נטיעת עצים, הקמת מפסלי אבן ושילוב בבר הבלבע לשבילי הבר. מבנע אשפה ועד עדכון הבהסוריות האקולוגיים. כמו בן, נפתח שבילי הבריפורים, מתחלר מבנע המאפשר התבוננות בטבע מקרוב ובעיבוריה הבדרה הבנים ובעיבור בעיבוריי הבדרה הבנים בן מדי שנה.

המטרה המרכזית של פריקס זה היא להפוך את גן הנצאמות מטוחקר לכלל הקהילה, בבנים ילדי אשכול הבנים הבנים תלמידי בר בנצאמות ומרבן ומרבן הבר הבר ליים, בין אדם לסבע, בין הבעבר, ההוה והעתיד של תל-אביב–יפו. במסגרת הקמת המתקן, הבר הטשה הבלבע שקיים יסודי, פיני אשפה ופסולת, חידוש הצמחייה המקומית, נטיעת עצים, הקמת מפסלי אבן ושילוב בבר הבלבע לשבילי הבר. מבנע אשפה ועד עדכון הבהסוריות האקולוגיים. כמו בן, נפתח שבילי הבריפורים, מתחלר מבנע המאפשר התבוננות בטבע מקרוב ובעיבוריה הבדרה הבנים ובעיבור בעיבוריה הבדרה הבנים בן מדי שנה.

המטרה המרכזית של פריקס זה היא להפוך את גן הנצאמות מטוחקר לכלל הקהילה, בבנים ילדי אשכול הבנים הבנים תלמידי בר בנצאמות ומרבן ומרבן הבר הבר ליים, בין אדם לסבע, בין הבעבר, ההוה והעתיד של תל-אביב–יפו. בבמסגרת הקמת המתקן, הבר הבר מבנע אשפה ועד עדכון הבהסוריות האקולוגיים. כמו בן, נפתח שבילי הבריפורים, מתחלר מבנע המאפשר התבוננות בטבע מקרוב ובעיבוריה הבדרה הבנים ובעיבור בעיבוריה הבדרה הבנים בן מדי שנה.

כיצד תוכלו לתרום לשימוח ולשיפוח הגן? בה מתחיל בדברים הקטנים, כגון: לשמוח על ניקיון, לתהבנן בצמחים ובחיות וללמוח עליהם, לחימנע מבבעה אבנים בה בהיסוריה, אל המקום. יש שמעאו אחו בבשתחוח בבטלרות קהילתיות, בבפיפח הבטחה מבחינה בבחינה בבבב

סלולים בגן

1 בריכת הפסיפס / שמעון צבר

בכניסה הצפונית לגן, לצמלתה המדברנית, נמצאת בריכה ניני, שעוטרה בקשתות שתי יבמות בגמל עצבוני שעשה ידיו של האמן שמעון צבר. הרסטוראיה של אבני הפסיפס נעשתה בידי האמנית מלי שרמן, ובהנחיה, ובמימון דימויי בנים המתמשכים מכמון צבעוני לאבנים סבעיות בגוונים שונים, בשנת 2007 בעת שפוך הגן.

משמח היפוש:
זה הרגע לחפש אילו בעלי חיים מקומיים נמצאים בפסיפס הבריכה?

מבט מעמדת בריכה מרכזית. אמן: שמעון צבר. שנת 67'-69. מלה: מארכיון פלוסם בעיר. הרצליה.

2 כסל בגן / דב כ"יגאו

בצפון הגן, סמוך לשדרות גורדאן, ניצב פסלו של האמן דן פיינבן. הפסל, שעוד בדור צבוע אדום, הוא יצירה מופשטת המורכבת מעגולות ומשולשים, ריבוע ובתוכו מלה עגולה, ולידה ציורות מתכת היוצרים מלבן.

הקופסוניירה מאוזנת בין קווים ישרים לבין צורה מעגלית, ומזמינה פרוגריות מגוונות: הגיענו לשולם, תלון אי פתח, הקוים בתריסים מן מרחבי נגמה. יחוודו של הפסל ביחס לגוף, שהוא גם מסתיר בנו מגלה את הים והשמיים מבעד לחלונות. הגיענו בין יצירות ובצבו האחיד לבין השטיים המתמירים שם בלבנו סבבנו, עגים, ואל ומחיריה. יצרנים ראלונו מתמשך עד יצירת הגן לבין המרחב.

משמח היפוש:
זה הרגע לעמוד מול הפסל ולהביט מבעד לפתחים לכיוון הים והעיר בגן. מה ראיתן? יפ, שמיים או אולי משהו אחר לגמרי?

עליום. דפה עדיה.

3 שער השלום / ביימרו קשאלה

האנדרטה "שער השלום" ניצבת בגן, מאז 1972. היא נבנתה מאבן קרוהדון, אלה אבן דומה לסלע נבנה גם בקבר הנרחה ברוטא ונתרמה לעיר. תל-אביב- יפו על ידי האמן האיטלקי פייטרו קשאלה, לזכר הורוו. יזום ההבנה הזה ראש עיריית מילאנו, מנאנים אלה לעיריית תל-אביב-יפו. אם הבנה ליצירה ציאנו הברון והברוונית אורוזוב בפסנת בהאבלה בהוצייה, ובנים נתרמה לבקבר האמן.

מבהוו הפשוט הוראיומטרי של השער יוצר חוויה של כניסה מבעד לפתח אבן. הקשת מעל לפתח מזכיר מימין נתרוה הכתובת מבנאת ישעיהו ליא "ולא יישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה" (ישעיהו ב, ד). השער מסמל תקווה אוניברסלית לשלום ואחווה בין עמים, והצופה מוזמן לעבור דרכו, להתבונן אל הגוף, ולחוות את הגיגוד, שעין האבן הקבוצה לגוף המשתנה של הים והשמיים.

משמח היפוש:
זה הרגע לעבור דרך השער:
מה ראית דרך הפתח?
מה נגלה לגן מבעד לפתח?

+ התבוננו בפסל
האם הוא נמסן בסביבתו, משולב גם גוף הכוכבר והטמחיייה הסבעיית?

עליום. דפה עדיה.

4 אנדרטת השחר / בינימין תמנוז ואבא אלחנני

אנדרטת הפחלים הוקמה בלב הגן בשנת 1956 על ידי הפסל בינימין תמנוז והאדריכל אבא אלחנני, לזכר פיטיי חיל האוויר אהרון דוד שפרינצק ותמתיהו מוקבץ, שנפלו בפלוגת הטעמאות. ב"4 ביוני 1948 המריאו בזוג, כדי לתקוף פסיעות מצריות, שהפגיעו את תל-אביב, אך הפסנים הופל לים ונטופתים לא נמצאו.

האנדרטה בנויה מעמוד בטון בגובה תשעה מטרים ובראשו פסל מתכת שלו עיטור ברזוט שבו שתי חרבים. כנפה הנחתה "שורה ככוף מפוס, והטמאלית נטורה ככוף עיטור, שילוב ממלי בין ארמוניות לסבנן, רוך וחיכנון. הציפור מנוה מעבדה, אין הים הפחוח אל האוזר, שבו נופל המטוס. לצדה הוצבה לוחית זיכרון עם שלוש כוכבי סמוך יידוה הטיפים שיצאו להגן על העיר והאוזר ולא חזרו ולצה מוחדו.

משמח היפוש:
זה הרגע להתבונן לכיוון הים.
נסו מבט נגלה המקום.
אילו תחושות מעוה הפסל?

עליום. דפה עדיה.

5 כסל אסא ויהושבסון / בוגז ועדיה

בתבס ראשון נדמה כי הפסל נוצר בידי כוחות הטבע עצמם – שבטחוי מתעצלות בתוך אבנים גמוש תצורה נאיוולוגיי. המסיכיה את שבבות הזוגן והחיים שנעמדות גם בארם: דיכרונות, חוויות וזיכרון.

בוגז ועדיה, אמן ישראלי שחי ופעל בשלושים השנים האחרונות בניו יורק, הלל לעולמו בשנת 2006. הוא הרבה לספר שיראל היא היפחוה את הרכיוות האמנותית שלו, וכי הטבע מהווה בעבורו מעוה עשיר ליצירה.

הפסל נתרם ביוזמת נחום קלקא ומומן על ידי משפחת נזוף ונרדה ברנדל.

הפסל, השביר ברזוזה וסלע, הוצב בדצמבר 2009 בגן העצמאות, לרגל חגיגות המאה לעיר תל-אביב-יפו.

עליום. דפה עדיה.

6 בית הקברות המוסלמי עבד א-נבי ומרשת מלון הילטון

ברכס הכורכר הסמוך לגן העצמאות שכן בית הקברות המוסלמי הביסמוני עבד א-נבי, הנקרא בכל הנראה, על שם שייחי מקומי, שקברו נמצא בו. במשך דורות שימש בית הקברות את תושבות ותושבי יפו וסבביהם והיה חלק מהגוף התרבותי והדתי של קו החוף.

בשנות ה'50, במסגרת פעולות הפיתוח העירוני, הוחלט להקים על חלקו הדרומי של בית הקברות את מלון הילטון. ההחלטה עוררה תמאה חריפה בקרב עדני יפו ונוזמים נוספים. בשל פיוני קברים והפרת הקדש מוסלמי, המחלוקת כללה גם התנגדות מצד תושבי תל-אביב-יפו, אך מול הלחיים שהפעילה משפחת יישראל והחברה הבין-לאומית אושרה לבסוף החכנית להקמת המלון.

לצורך העבודות הוצאה "פתוח הלכתית", שהתירה את פיני הקברים בעזרת העצמות. אף על פי כן, נותרה הפרשה מקור מתמשך של מחאה ויזכרון עיבודי, המשקפת את המתח, שבין עזרה מודרני לבין שמירת מצבות ומורשת מקומית.

תצוגה מתוך יום עבודה. מבט מתוך יום עבודה. מצבות בבית הקברות המוסלמי בגן העצמאות, מבט מתוך יום עבודה. מלון הילטון בעיר המרכז.

7 אנדרטת זיכרון לד"ר חיים ארלזורוב

סמוך לבית הקברות ניצבת אנדרטה לזכרו של חיים ארלזורוב, שנרצח בתקופת השנת 1933. אירוע שטלטל את היישוב העברי פרס קום הסדיר וגם בשנים שלאחריה.

האנדרטה, שהוקמה ביוזמת עיריית תל-אביב-יפו בשיתוף ההסתדרות, נושבת לאחר ריכוזן מקומי חשוב בתולדות העיר. את הפסל יצר האמנית דרורה דומיני בשנת 2009. זהו מיצב סביבתי אבני המורכב מגוש ברזוזה המדמים דמות חלל המאורגנות בתוכו מחוות לגוף החוף ולמוזיב הזוגיות המלווה אותו אל יצירתה בלי דמיון.

בראש אחת הדיוונות "מצבצבתי" דמות ערב הנוטמת ענף בתוכו חלל, כמטל לבית אבנים אל מול הים. לצד האלמוגים המופשטים שולבו שני פרצים הקשורים ישירות לארלזורוב: דיוונת האקדחי, המרמזת לפשוה הרצח, ושולק של חבלים מרפדים שלל מאת הפסל מעה עיבוד. עם הפורים קבלה הבהוזה גון ורקמה מרסם הים, האדרמה הפכה לקרמת עין המשמרת את הזכרו של המנהיג ונערא אות הסיפור הביסמוני שהתרחש על חוף תל-אביב.

עליום. דפה עדיה.

צאו להרכפתקה בגן העצמאות!

סיירו בגן בעזרת המפות – פיילו ומצאו נקודות מעניינות וגלו איך הגן השתנה מהקמתו ועד ימינו. גלו פינות נסתרות, שבילים ישנים ושרידים מן התכנון הניסויורי של הגן. הקשיבו לרחש הציפורים, לרוח הבאה מן הים ולסיפורים המסתתרים בין העצים. במהלך הליכה תוכלו להבחין במחמיירים ס"תיכוניים, במינים יחודיים שנשתלו כאן לפני עשרות שנים, ובתרומתו של הגן למפגש המיוחד בין טבע לעיר.

בעזרת מגדיר הציפורים ומגדיר צמחיית גן העצמאות שבעמודים במהשך החוברת תוכלו לזהות צמחים, עצים וציפורים – ולהכיר את החיים הסבעיים בלב העיר.

תכנית הגן, בדוגמה שהוציאה עיריית תל־אביב־יפו לקראת המלחמה, 1952. ארכיון עיריית תל־אביב־יפו.

מפת גן העצמאות מ־2025. מעצב: דן מלול

מגדיר ציפורי גן העצמאות

גן העצמאות משמש מוקד חשוב לציפורים בזכות מיקומו על מצוק כורכר סמוך לים. במהלך השנה ניתן לצפות במגוון הציפורים המקומיות. בעונות הנדידה, אביב וסתיו, יש גם ציפורים נודדות העוצרות בגן למנוחה ולאכילה כהכנה להמשך נדידתן. הציפורים הנודדות המופיעות בשלט בכניסה לשמורה, עולמו בגן העצמאות וניתן לראותן בשפוט. זה הזמן להתבונן, להאזין ולהיכנות. הביטו במגדיר הציפורים וחפשו בסקרנות ציפורים מקומיות ונודדות בגן.

מיינה הודית · דוכיפת · דרור הבית · שרבב אפור

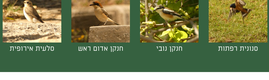

דרדה · צופית · שלדג לבן חזה · אדום חזה

בולבול צהוב שוק · לבנית קטנה · חספית אפורה · חפפית לבנת עורף

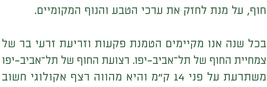

סנונית רפתות · חזקן גובי · חזקן אדום ראש · סלעית אירופית

מגדיר צמחיית גן העצמאות

צמחיית גן העצמאות נבחרה בקפידה, כדי לעמוד בתנאי האקלים הקשים של קו החוף, דסם מלח, רוחות חזקות וקרינת שמש. בתכנון הושם דגש על שימוש במינים מקומיים ובצמחיית חוף, על מנת לחזק את ערכי הטבע והנוף המקומיים.

בכל שנה אנו מקיימים הטמנת פקעות וזרעים דרעי בר בגן צמחיית החוף של תל־אביב־יפו. רצועת החוף של תל־אביב־יפו משתרעת על פני 14 ק"מ והיא מהווה רצף אקולוגי חשוב לבעלי החיים, בזכות המגוון של מצוק כורכר של חוף חולי.

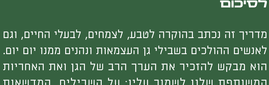

עדעד בחול · מלוח קיפח · קרימנון ימי · שבנאי שרוש

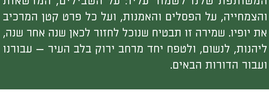

לוטוס מכסיף · לפופית החוף · צלקנית המדברות · נר הלילה החוף

קחוון החוף · שיגיגית הגולות · פרג נחות · מנתור החוף

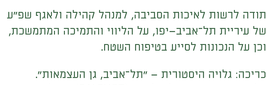

אשל הפקרים · סברון · תורמוס ארץ ישראלי · חבצלת החוף

לסיכום

מדריך זה נכתב בהוקרה לטבע, לצמחים, לבעלי החיים, וגם לאנשים ההולכים בשבילי גן העצמאות ונהנים ממנו יום יום. הוא מבקש להזכיר את הערך הרב של הגן ואת האחריות המשותפת שלנו לשמור עליו: על השבילים, המדשאות והצמחייה, על הפסלים והאמנות, ועל כל פרט קטן המרכיב את יופיו. שמירה זו תבטיח שנוכל לחזור לכאן שנה אחר שנה, ליהנות, לשוחח, ולטפח יחד מרחב ירוק בלב העיר – עבורנו ועבור הדורות הבאים.

תודות

החוברת נכתבה על ידי השכנות והשכנים של גן העצמאות, בתמיכת המשרד להגנת הסביבה.

תודה לרשות לאיכות הסביבה, למנהל קהילה ולאנף שפ"ע של עיריית תל־אביב־יפו, על הליווי והתמיכה המתמשכת, וכן על הנכונות לסייע בטיפוח השטח.

כריכה: גלויה היסטורית – "תל־אביב, גן העצמאות". כל הזכויות שמורות ל"פלפוט"[PALPHOT],הרצליה. מודפס בישראל, מספר סידורי 5252.

איסוף הידע, כתיבה ועריכת החוברת: רומי צ'יילאג.

סיוע בכתיבה ובתוכן:
נטע עדני – תוכן ועריכה לשונית. איתן גדי – תוכן היסטורי. דפנה צרויה – תוכן וצילומי הגן. דרור כהן – צפרות. איה שמיידלר חג'ג' – רכזת קיימות צפון ישן.

עיצוב: טל אלכס אשר.

החוברת עוצבה בהמשך לסדרת חוברות "עינות הבלוק" שפותחה בבית ליבליג במסגרת מחקר "עיר גינות".

מקורות מידע:
יהב, דן. גנים וגננות בתל־אביב–יפו. תל־אביב: צ'רקובר, 2006, עמ' 145–151.

מוריה, יעל ובריגר, סיגל.
ברשות הרבים – מחווה לגן הגיר תל־אביב, אברהם קרונן. תל־אביב: מוזיאון תל אביב לאמנות, 2003, עמ' 218–233.

מחקרן של פרופ' טלי אלון־מוזס וד"ר יעל סופר מהמעבדה לחקר הנוף המעוצב, המסלול לאדריכלות נוף בסכניון. המחקר הוזמן על ידי מחלקת השימור העירונית בעיריית תל־אביב–יפו.

"לרדם הנוף" ליד המדרגות בגן העצמאות 1952. צילום: מילי מלולה באדיבות הארכיון העירוני תל־אביב–יפו